

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Sv. Ciril in Metodij. — Presmec ali cvetnonedeljska butara. — Leopold Volkmer. — Učne slike iz zgodovine. — Narodno blago. — Dopisi. — Novice in razne stvari. — Listnica. — Inserat.

Sv. Ciril in Metodij,

ustvaritelja in utemeljitelja slovanske književnosti.

Letos obhajamo avstrijski Slovani in z nami ves naš slovanski rod preimeniten praznik, dasiravno tiho in skoraj le v cerkvi in knjigi.

Minolo je velikonočni ponedeljek dolgih tisoč let, kar se je sv. Metodij po trudapolnem in plodovitem delovanju vlegel k večnemu počitku. Nad njegovim grobom se je vnel strašen vihar, ki je najpreje odpihal njegove učence na Bolgarsko, ki je podrl tudi kneževski prestol moravski in razdjal skoraj da zadnjo panonsko cerkev, v katerej se je opravljala slovanska služba božja. A vihar je vtihnil, solnce blažene omike je prisijalo vnovič na pomandrana tla in seme po sv. Cirilu in Metodiju zasejano je začelo kliti in se klasovati lepše, nego je mogel kdo pričakovati.

Ravno zadnjih petdeset let sem se je tudi slovenska književnost, ki se upira na Metodijevo delo, tako veselo razcvitati začela, da tudi najhujši črnogledi — dasiravno nehoté — govorijo: Bi pač ne bili nikdar verjeli, da bo tako prišlo.

Zato se gotovo spodobi, da tudi „Popotnik“ nekaj več o sv. bratih spregovori. —

Izmed obeh bratov je bil Constantin, pozneje Ciril imenovan, stareji. Roditelji njuni so bili odlični meščani v Solunu. Solun je bilo grško mesto, a okolica je bila slovanska. Nikakor torej ni dvomiti, da je bilo tudi dosti mestnih prebivalcev slovanskih, in da so koj vsi meščani slovanski jezik razumeli.

Obadva brata sta bila temeljito učena v vedah Grkov in Rimcev; posebno globoka je bila učenost Constantinova. Oba sta bila tudi istinito pobožna, ter sta vstopila oba med menihe basilijanskega reda. Obadva sta stopila v službo carigradske cerkve in sta postala mešnika. Cerkvene razmere v Carigradu pa takrat niso bile nič kaj vesele. Cesarjev tajnik, Photij, je začel širiti krivi nauk, da ima človek dvojno dušo. Jegov prijatelj Constantin ga je ostro zavrnil, in ker ga Photij le ni

hotel slušati, se je dosedanja prijateljska zveza med njima razdrla. Častiljeljni in bezznačajni Photij je cesarja Mihaila III. za se pridobil. Cesar je takratnega očaka, sv. Ignacija, raz škofijski prestol pahnil, in je Photija carigradski cerkvi za očaka vsilil. Teh razmer Constantin ni mogel vesel biti, in rad je odšel iz Carigrada, ko ga je cesar Mihael III. po Photijevem nasvetu z nekaterimi drugimi Grki k Chazarom za učitelja poslal.

Chazari so se bili od Hvalinskega morja preselili k Azovskemu, ino so prišli tako s Carigradom v ožo dotiko. Bili so takrat že kristjani, pa niso imeli dosti izobraženih krščanskih učiteljev.

Ko je prišel Constantin do ustja Dajeprovega, do mesta Cherson, ob meji Chazarov, se je ustavil, da bi se tam naučil chazarskega jezika. Ko se je chazarskega jezika do dobrega naučil, se je med Chazare podal, in je sé svojo živo besedo iztrebil iz naroda mohamedanske in judovske zmote. Chazari so se za to dobroto v Carigradu posebič zahvalili, ter so obljubili radi tega vedno pokorščino. Constantinu pa so ponudili obilo bogatih zakladov, katerih pa modrijan ni hotel sprejeti; prosil pa je Chazare, naj izpusté vse tujce vjetnike, kar so mu tudi radi privolili.

Ko se je Constantin v Chersonu z učenjem chazarskega jezika bavil, je našel na otočiču Črnega morja 30. decembra 861. l. ostanke sv. Klementa, ki je kot rimski papež vladal od l. 90—100. S tem se je daleč proslavilo Constantinovo ime, kar je njemu in njegovemu bratu Metodiju pozneje, ko sta namreč med Slovenci in Moravljani delovala, mnogo koristilo. —

Moravski Slovani, ki so imeli svoje lastne kneze, so se morali v državnem zboru v Reznem leta 803. mogočnemu Karolu Velikemu klanjati. Okolu l. 840 je vladal Moravljane Mojmir, jako razumen in kreposten knez. Zvesto se je držal krščanske vere in je bil pokoren Ludoviku Požžnemu, sinu Karola Velikega, in se mu je torej tudi jako prikupil. Pod dobrodejnim vplivom krščauske vere in vztrajnega miru se je moravska država veselo razvijala. Takrat so si Moravljanci pozidali lepa svetišča v Olomucu, Brnu in v Velehradu.

Moravski kristjani so pripadali škofiji passovski, in sicer vsled naredbe frankovskih kraljev; tako so vsaj trdili vsi bavarski škofi v svojem pismu, koje so papežu Janezu IX. leta 900. odposlali. Rinhar, škof passovski, je leta 818. nekaj Moravljanov krstil, in si je vsled tega lastil cerkvene pravice črez celo Moravijo, v čemur so ga frankovski kralji podpirali. Torej se je tudi med Moravljani krščanska božja služba iz začetka v latinskem jeziku opravljala. Med temi, za krščansko vero večidel že pridobljenimi Slovani sta bila sv. brata poklicana vinograd Gospodov obdelovati. —

Mojmirova rastoča moč je vznemirjala frankovskega kralja, višega gospodarja črez moravsko deželo. Zato je prilomastil Ludovik Nemški meseca avgusta 846. leta z veliko vojsko v Moravijo, ter je odstavil Mojmira, in je na vojvodski prestol povzdignil Rastislava, kateremu je

Mojmir stric bil. Ludovik je upal, da mu bo Rastislav sedaj gotovo hvalen in brezpogojno vdan, a varal se je; ni ga bilo v Moraviji večega nasprotnika nemškemu kralju, nego je bil Rastislav. On po ničem ni tako hrepenel, ko da bi zamogel rešiti neodvisnost Moraviji od Nemčije; to mu je bila prva in največja skrb. Zato si je želel trdne zveze z Bolgari.

Bolgari so mešanica dveh narodov, ki se je zakvasila v sedmem veku. Srce nove bolgarske države je bilo ozemlje med Donavo in Balkanom. Pa tudi na levem bregu Donave se je jela širiti oblast Bolgarov. Na Ogrsko jih je pridrla toliko, da so bili s tamošnjimi Obri že blizu enako številni. Ko je Karol Veliki med letom 791.—796. obrsko državo vničil, je prišla zemlja do reke Tise pod frankovsko oblast. Na levem bregu Tise pa je gospodoval Krumus, bolgarski glavar. (Glej „Slovanstvo“ I. str. 336.)

Okolu leta 828. so prodrli Bolgari celo črez Tiso in Donavo v okraj Stolnega belega grada. Ko je pa leta 862. Ludovik Nemški Bolgare za se zoper Moravljane pridobil, se je zvezal Rastislav z Grki, ki so bili sovražni Bolgarom in Nemcem.

Posebno rad bi se bil Rastislav rešil odvisnosti od passovske škofije. Želel si je torej slovenskih učiteljev in duhovnikov za svoj narod. Za ta namen ni bil nikdo sposobnejši nego modrijan Constantin. Ko se je torej Constantin v Carigrad vrnil, in je moravski knez Rastislav čul o vspehih njegovih pri Chazarih, je odpravil takoj poslanca k cesarju Mihaëlu, kateremu je poročil: „Moj narod je sicer zavrzel malike, in bi se rad držal krščanske postave; a ni ga moža dobiti, ki bi zamogel narod podučevati v čitanju knjig, pa v krščanski modrosti. Prosim torej, pošlji v te pokrajine moža, ki bi nas učil in nam pot k resnici kazal“. Vsled tega je cesar Mihaël pozval k sebi modrega Constantina, in ga je poslal z njegovim bratom Metodijem v slovenske dežele. Constantin se je cesarjevi volji tem raje vdal, ker so v Carigradu še vedno trajale zmešnjave, ki so nastale po Photiju.

Dalje prihodnjič.

Presmec ali cvetnonedeljska butara.

Etnografično · naravopisna črtica.

Spis. Iv. Koprivnik.

(Konec.)

4. Črenslja (*Prunus padus*, Traubenkirsche) je majhno drevo ali grm z rujavo škorjo, katera je vsa polna mozolov. Listi so podolgovati ter na robu napiljeni; cveti stoje v velikih, visečih grozdih in zelo močno dihte; cveti pa črenslja konec aprila. V vsakem cvetu je razločevati 5 čaščinih in 5 belih, venčevih listkov, obilo prašnikov in eden sam, prosto stoječ pestič. Črensljin sad so temno rudeče, pozneje črne, a kisele črešnje, koje pa ptiči prav radi

zobljejo; z sokom njihovim vino in žganje rudeče barvajo. — Črenslja raste po mokrotnih gozdih in ob potokih, nahajamo jo pa tudi po vrtih in sprehajališčih, kamor jo je človek zasadil. Les ni veliko vreden, škorja in mladika so pa zdravilne, ker se nahaja v njih strupena modrikavina (Blausäure); tudi v koščicah, cvetju in listju so zasledili ta strup, tedaj je črenslja v vseh njenih delih, izjemši lesa, bolj ali manje strupena. Ni toraj yarno, zobati črenslinih črešenj, žrekati škorje itd., kar posebno otroci radi storé. Od samega vohanja močno dihtečega cvetja nas že začne baje glava boleti. Zavaljo teh strupenih lastnosti črenslje nam tedaj ni kaj dovolji, da se tako rado zasaja drevo v vrte in sprehajališča; še manje pa nam dopade, da se barva vino in žganje z sokom črensljenih črešnjic.

5. Leskev (Corylus avelana, Haselnusstrauch) se malokedaj vzdigne toliko od tal, da bi jo mogli uvrstiti med drevesa, navadno ostane nižji ali višji grm, precej daleč na široko razraščen. Listje ima veliko, kosmato in na robu dvojno napiljeno. Iz lesa, kateri se da gladko cepati, izdelujejo razno orodje, ter kuhajo ogljije, koje rabija risarji in slikarji; ravne raje in rajice služijo za kole ovijajočim se poljskim rastlinam, kakor fižolu, grahu i. dr., tudi delajo iz njih posodne obroče, najboljše izmed vseh lesenih obročev. Posebne imenitosti so pa leskove šibe, pa ne znabiti v roki strogega šolnika, kajti ta ima § 24, nego v ljudskem bajeslovju, kjer jih nobeden § ne prepoveduje. Dr. Pajek piše v svoji, že zgoraj navedeni knjigi o leskovih šibah na str. 12 tako le: „Na sv. noč hodijo v ris. Zato se mora vzeti kol, na katerem se je snopje sušilo. Kol je moral biti črez vseh svetnikov dan na polju. Kol se mora zabiti v zemljo na križpoti, krog kola pa se mora potegniti z dve leti staro leskovico ris: Na to mora človek v ris stopiti in trikrat močno zabrizgati. Hitro se prikaže duh in praša človeka, ki mu pa mora dušo zapisati, kaj hoče in vsako željo mu izpolni. Kdor gre v ris, mora imeti enoletno leskovico in črnega mačka. O pol noči začnejo vsakovrstne grozne reči na človeka kapati, n. pr. žareča brana, goreč voz, sena itd., pa pri risu se vse razkadi. Naposled pride hudič in prinese, kar želi tisti, ki je v risu. Za dar pa mu mora dati črnega mačka.“ Na str. 196. beremo pod značilko „Pust“ sledeče: „Ako na pustni torek pred solnčnim vzhodom tri leskove šibe, ki so v enem letu zrastle, za streho vtakneš, preženeš lisico od hrama.“

F. Bilek nam pa pripoveduje v „D. Z.“ z dné 27. marca 1880 str. 4 o leski to le:

„Unter den Fruchtsträuchern, die wir cultiviren, hat keiner eine so hohe Bedeutung im Volks- und Aberglauben als der Haselnußstrauch. So sind die Zweige dieses Strauches die geeignetsten zu Wünschelruthen, womit man Schätze heben, Hexen bannen und Geister citiren, Wasserquellen u. auffinden zu können glaubt. Die Schöke müssen aber dreijährig sein und mit einem „noch nie gebrauchten“ Messer oder mit einem Feuersteine Nachts von einer gegen Osten stehenden Staube geschnitten werden.

Die Wünschelruth ist aber sehr alt. Die Stäbe, mit denen Jakob die Schafe fruchtbar machte, den Stab Moses, wie auch den Arons-Stab nennt man kurzweg „die Wünschelruth“. Die Haselstaube gilt als der Mutter Gottes geweiht, denn diese rastete unter einer solchen; es schlägt auch seit jener Zeit kein Blitz da ein,

wo ein am Maria-Heimsuchungs-Tage geschnittener Haselzweig vor das Fenster gesteckt wird. Die an dem alten Holze wachsenden Schwämme haben die Eigenschaft, daß man verlorene Gegenstände leicht wieder findet, wenn man ein Stückchen solchen Schwammes bei sich trägt.“*)

Lesko nahajamo povsod, kjer je le količkaj rodovitne zemlje, zelo po grobljah in razvalinah se naseli. Če ji je kraj dovolj solnčen. Cveti že meseca februarja. Prašniki njenega cveta so v dolgih, visečih mačicah, po 7 — 8 za vsako lusko na tankem mačičnem vretencu; pestiči pa se nahajajo v debelih brstih, sedeč v pazuih gornjih brstnih listkov. Iz brsti gledajo le dolgi nitkasti, kakor kri rudeči vrati, a plodnica je popolnoma skrita v popku. Oploda je pri leski lahka, dasiravno niso pestiči in prašniki v istem cvetu, kajti prašnice dajo zelo veliko cvetnega prahu. Če rahlo sapa puhne ter cvetoč grm malo zmaja, vsipljejo se cele megle cvetnega prahu iz prašnic. Da zadene eno ali drugo prašno zrnice široke prašne megle to ali ono brazdico konec vrata, ni težko uvideti.

Leskin sad so znani lešniki sé sladkim jedrom. Nekatere vrste, kakor lombardiška in turška leska, kateri se nahajata tam pa tam tudi po naših vrtih, obrode posebno debele lešnike.

6. Ledeni les (*Ledum palustre*, Sumpfporst, wilder Rosmarin) je kviško stoječ zimozelen, 0.6 — 1.3 m visok grm, ki jako narkotično duhti. Usnjasti listi so ozki, rožmarinovim podobni, na straneh so navzdol zavihani, spodaj so rjasto-kosmati; take dlake imajo tudi mladike. Cveti stoje na koncu vrhov v kobuličastih grozdih; čašča je majhna, venec je precej velik (blizo tako velik, kakor pri navadnem lanu), kolesčast, peterolisten, po barvi bel, ali včasih blede rudeč, prašnikov je deset, sad je okrogla glavica. Leden les raste po močvirjih ter cvete meseca maja in junija.

Tušek poroča v svojem Rastlinstvu str. 94, da raste *ledum palustre* na Českem. Leunis piše o razširjenju te rastline: „Auf norddeutschen Torfmooren, als südliche Grenze der Verbreitung im Meppen'schen und Osnabrück'schen. (Glej Leunis Synopsis, Botanik, II. knjiga, str. 884 in 885.)

Wagner pa poroča v svoji ilustr. „Deutsche Flora“ str. 497: „Auf Torfmooren, besonders in Nordwest-Deutschland bis Schlesien und Böhmen, selten in West- und Süd-Deutschland.“

Po teh poročilih zdi se nam neverjetno, da bi bil ledeni les *Ledum palustre*,**) kajti oba navedena avtorja trdita, da se nahaja *L. palustre* v severni (oziroma severno-zapadni) Nemčiji in seza le do neke določene meje proti jugu; ta meja pa je po Wagnerju v Šleziji in na Českem, po Leunisu še više v severu. Seveda še dostavi Wagner „selten in West- und Süd-Deutschland“ in tako ne izključuje, da bi pri nas te rastline ne bilo, a rastline, koje narod pozna, niso „selten“; tudi niso pri nas mahovni močvirji (Torfmoore) toliko razširjeni, da bi moglo ljudstvo poznati njihove rastline. Zelo hvaležni bi bili, ako bi nam poslal kateri č. bralcev „Pop.“ vejo „ledenega lesa“, da bi se dvomljiva rastlina določila.

*) Primeri Leunis Synopsis, Botanik, II. knjiga, str. 1031.

*) G. dr. Pajek tega tudi ne trdi, ampak samo pravi: „Ledeni les je znabiti *Ledum palustre*. (Glej Tušek-ovo „Rastlinstvo“ str. 94).“

7. Sabinska brina (*Juniperus sabina*, Stinkwachholder, Sewenbaum) je doma na visokih tirolskih in švicarskih planinah, pri nas je zasajena v vrte in sprehajališča. Rastlina je 1·3 — 5m visok, neprijetno dihteč grm s kratkimi, v 4 vrste postavljenimi listi, kateri se tesno prilegajo vejam in se deloma med seboj krijejo. Cveti stoje v majhnih mačicah na koncu tankih vejic. Nekateri grmiči nosijo samo prašnične, drugi le mačice z ženskimi cveti. Plod je črn, jagodi podoben storžek. Mladike sabinske brine so strupene in se rabijo v zdravilstvu; z njihovo napačno rabo si je pa že marsikatera ženska nakopala hudo bolezen, in zelo smrt.

8. Borovica, navadna brinja (*Juniperus communis*, Wachholderstrauch) raste po suhih solnčnih krajih in je košat grm, ki stoji včasih po koncu, včasih pa napol na tleh leži, le malokedaj se toliko vzdigne od tal, da ga zamoremo uvrstiti med drevesa. Oske, na koncu kakor šivanka špičaste igle stoje po 3 vretenčasto, t. j. enako visoko. Navadna brina cveti že meseca aprila. Cveti so združeni v kratke mačice. Nekateri grmi imajo samo pestične, drugi samo prašnične mačice; rastlina je tedaj dvodomna. Cveti izločujejo mnogo mednega soka iz sebe; to medico hodijo srkat žuželke in posredijo oplodo, kakor pri ivi. Plod borovice so znane brinjeve jagode, prav za prav storžki, kojih luske so med seboj vzrastle ter ostale mesené in niso olesenele. Dozorijo pa še le brinjeve jagode proti jeseni prihodnjega leta, zategadel najdemo na (ženskih) grmih vedno zelene (tistoletne) in črne (lanske) jagode. Brinjeve jagode rade zobljejo ptice; brinjavka (*Wachholderdrossel*) se v jeseni in po zimi skoraj izključljivo z njimi redi. Ljudje devajo jagode med zelje ter je pristavljajo nekterim jedom. Kjer je mnogo brine, kakor po nekaterih krajih na krasu, žgejo iz brinjevih jagod brinjevec ali brinjevo žganje. Brinjeve veje (borovica) so priljubljeno kadilo, istotako brinjeva smola. Brinjev les rabijo strugarji. Prijeten duh, ki ga daje brinje, zlasti, ako se zažge, pride od posebnih tvarin, nahajajočih se v brinju. Te tvarine so brinjevo olje, brinjeva smola, brinjev sladkor pa brinjev vosek.

9. Pušpan, zelenika (*Buxus sempervirens*, Buchsbaum) je zimozeleno drevesce ali grm z podolgovatimi, celorobnimi in blisčječimi, precej trdimi listi. Doma je v Orijentu, po južni Evropi je raztrošen po gozdih, pri nas zasajen po vrtih, zlasti okoli gred. Drobní zeleni cveti stoje v listnih pazulah, pestiči in prašniki niso v istem cvetu, nego so ločeni; pušpan je tedaj enodomen. Pušpanov les je najtežji izmed vseh evropskih lesov. Ker je trd in gost, je posebno dober za lesoreze; po barvi je bledežolt. Iz njega izdelujejo piščali, klarinete, tobačnice, glavnike, gumbé itd.

10. Sveti les, božje drevesce (*Ilex aquifolium*, Stechpalme) se nahaja po južni in zahodni Evropi po gozdih in grmovju. Rastlina je kviško stoječ grm ali košato drevesce, po letu in po zimi zeleno. Precej veliki, podolgovati, trdi in bliščeči listi so po robu zobčasti in vsak zob se konča z ostro bodico. Beli, pa majhni cveti stoje v listnih pazuhih, združeni v goste šopke. Božje drevesce cveti meseca maja. Sad njegov je rudeča, kakor grah velika jagoda. Jagode zobljejo nekateri ptiči (drozgi, divji golobi), vpletajo se tudi, kakor listi, v nagrobne in druge vence. Iz ravnih vej delajo bičnike in palice, les pa služi

strugarjem. Božje drevesce bilo je baje oni goreč grm, iz katerega je Bog na gori Sinaj govoril z Mozesom; a drugi mislijo, da je bila to sveta robida, *Rubus sanctus*.

11. Hren (*Cochlearia armoracia*, Meerrettig) iz reda križaric, ima veliko ščavje, debele, mesnate korenine in belo cveti. Vsa rastlina ostro duhti. Raba hrenovih korenin je znana.

Dostavek. Letošnjega leta sem opazoval v presmecih v Mariboru še tiso (*taxus baccata*, gemeine Eibe) in zimozelenega (*Vinea minor*, kleines Sinngrün.)

Leopold Volkmer, veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

Opomba h kiti 13. Tu in še večkrat se je pevski dub Volkmerjev ponižal, ko je hotel šegav biti. To pa ni kaj celo nenavadnega, nego se je pomen smešnega in zaničljivega v slovenščini tako tesno združil, da pomeni v njej beseda šega prvo in drugo. Glej Miklošičev slovar, str. 1139. Dobro bo, ako omenim, kako prizanesljivo sodijo Nemei o takih slabostih svojih starejih pisateljev. Hanns Jakob Christoffel von Grimmelshausen, rojen okoli leta 1625., umrl leta 1666. je spisal svojim rojakom leta 1669. roman šegave vsebine, kojega so prav radi brali, ker je bil v svojej dobi najboljši. O njem piše „Bibliothek der deutschen Classiker“, III. knjiga, str 276: „Seyeda je tudi tukaj povsodi očitna surova zarobljenost, ki se je razširila po vsej Nemčiji po dolgoletnej vojski. Z očitnim veseljem se opisuje nesnaga umazanih kvant in neotesanosti. Manjka pač povsodi zdravega okusa za pravo obliko in lepoto. A zrno je pa zdravo“. To velja tudi o Volkmerju, in tako naj tudi bralce moje izdanje sodi v katerem nečem celih kit izpuščati, kakor je storil Murko — in upam, da mi bodo prizanesli tudi nežniši bralci. Volkmer je svoje rojake učil snažnosti, in je včasih moral nesnago kar naravnost imenovati. To velja o pesmi od tobaka in še bolje o hvali kuhinje. Vendar pa moram priznati, da se mi je nekokrat pero ustavljalo, kar se bo na pikah poznalo.

Štev. 10. Stari ali negdašno veselje.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“ str. 30—31. Murkovo izdanje, str. 109, štev. 1.

1. Ja žena no vino * Pri starih je b'lo * Veselje edino; * VkuPrišli gda so, * So v smehi no v šali * Si kratli dug čas; * Pa grehi se bali * Postaviti kvas.
2. Ta starši pelali * So svojo mladost, * Exempel njo¹⁾ dali * Krez vsako čednost: * Voišake častili * So s pesmami vsi * Da jeso prelili * Sovražnikov kri.

¹⁾ Kita 2, vrsta 3: njo = njoj. Iz te pesni se jasno vidi, da je bil Volkmer v resnici „vesel pevec“, če tudi sam vina pil ni.

3. Vsak' k časti dežele * Svoi glažek je spia, * S podštenjom veseli; * Pa pian ne bia. * Napitnice vižo * So pejli vsi vkup, * Da strosa je hižo * Od pojenja hrup.
4. Ob ponoči vzele * So konec gosti, * No ženke vesele, Kak moži so šli * Na dom si počivat'. * Nai starost živi, * Da tota nas vživat' * Veselje vuči!

Štev. 11. Pisker ali nora glava.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 32. Te številke nisem našel nikde natisnene, pa tudi prepisane ne.

Kmetica grdo lončara prekone, * Dare zamara, da pisker 'ma poč. * Nora! nej mislila v mesto gredoč, * Da 'ma skušavati piskre, kak zvone.

Štev. 11. Vrabel ali nagla sodba.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 33. Murkovo izdanje str. 93. štev. 59.

1. Vrabli mi proso pojejo, * Kero sem za kašo sejo: * Vrabel je škodlivi tat. * Gosance z drev vrabel zmekne, * No njenje mladim v krofe vtekne: * Kai je bolšo? Kaša? Sad?
2. Vrabel res poje ti kašo; * Pa skrbi za bolšo pašo: * Vrabel je en dober tat. * Z drev on ropare odnese, * Da ti drevje sad pernese: * On za kašo gvera sad.

Štev. 13. Ters ali priazni napitek.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 34—35. Murkovo izdanje, str. 110, štev. 2! Kor.

Dežela hvale vredna si, * Da vino nam rodiš! * Ta mož, ker ters zasada je, * Ta nai živi! * No vsaka lepa vincerleca, * Da nam nabrano grozdje da, * Ta nai živi, no nai za lon * Pun glažek vina 'ma!

Viža I.

Mi. kak' bi v paradži b'li * Pri vinskem tersi smo * Nai slaiši kušec slatki ni, * Od vina slaiši bo. * Jaz plešem, kak košutica * Da k vreačini gre, * Či virt na mizo flaše da, * No vino vleje v nje.

Viža II.

Kai maram jaz za celi svet * Či v rokah glaž držim * Kak dugo je kai z njega vlet'. * Iz rok ga ne pustim: * Jaz pijem z njega, kak soldat, * Ker vseka no vstreli: * Je 'spit, kričim: moi lubi brat, * Enkrat ga še nali.

Viža III.

Ta zemla bi dolina bla * Teh soz, rev no nedlog, * Či nebi vinska kaplica * K nam prišla 'z božjih rok * O tota trošt je v žalosti, * Arenia za prōtin, * Ja! tota luč da pameti, * Želoci dober mlin.

Pristavek k predi stoječej številki. Štefan Modrinjak, ki se je rodil v Središču 23. decembra 1774. leta, in je umrl kot župnik pri sv. Miklavžu 8. oktobra 1827. leta, je bil živ veseljak, ki se je držal trdno svojih besed: „Bog ni nikomu odločil časa, kedaj naj bode vesel, in kedaj se naj žalosti. Veselimo se, kedar nam je do tega, a žalost in tuga nam dojde vselej prerano o hudem času. Zakaj bi se naj torej še silili z žalostjo?!“ (Vraz: „Gusle i tambura“ str. 155). On je več Volkmerjevih pesni prepisal, tu in tam je tudi kaj predelal. V izgled naj služi „Popevka pri vinskih bratvi.“

Kor.

Naj cvete slovenski orság * Gde vino nam rodi; * V njem zemlja, sunce, rosa, zrak * Terstji dobro godi. * Tak slatko vino, kakti med, * V goricah se zori * Kero Slovencom ide v tek * Serčno žalost mori. — Rep. Kor.

1. Piano.

En ograd lep kak paradiž * Je vu Slovenskom kraji * Tu pije vino vsaka miš * Je vsaki v dobroj vaji * Ja sem tak vesel kakti vtič * Ki mlade sve spelava * Pri punoj ročki mene nič * Ne boli vamp nit' glava. — Rep. Kor.

2. Piano.

Kaj mi je skerp za celi svet * Za moje teže trude * Dog' imam vina puno klet, * Mi zloga nič ne bude. * Gda žena z menom krega se, * Se serdit grem pod pipo, * Tam točim v grlo vinčee * Dog zabim njeno hrupo (Zavoljo 5, vrste: pipo — se mora tukaj reči: hrupo.) Rep. Kor.

3. Piano.

Ti svet bi pun zločinstva bil * Pun serditosti jala; * Če nebi človek vina pil * Gde smeh bi bil no šala? * Z njim se čemernik pomeri * S syemi suprotivniki * No vsaki skopec rad deli * Sve peneze prošniki. — Rep. Kor.

4. Piano.

Pri vini vsaki z drugem rad * Vu pogodbi se zgliha: * „Bog ti pomagaj lubi brat, * Mu reče, če gdo kiha * Vino gizdavea ponizi * Okornika spokori; * Naj več se zakonov včini * Vu napitnoj komori. — Rep. Kor.

5. Piano.

Vino nam sfriša hmanju kerv * No lepo farba lica. * V trešliki kuri vse prez drv * Da nam je skoro hica. * Če kaj na teli boli te * Napi se dobro vina * To proti vsem betegom je * Najbolša medicina. — Rep. Kor. — Za to pesnijo sledi v Modrinjakovem rokopisu edina nemška: Es lebe das gelobte Land, * Das uns den Wein erzog * Der Winzer der ihn pflanz, und band * Der Winzer lebe hoch! itd. Nemške stare pesmarice so mi premalo znane, in se torej ne upam soditi, ali se je v tem slučaju prevajalo iz nemščine v slovenščino, ali pa narobe.

Štev. 14. Kruh ali človečja hudobia.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 36—38. Murkovo izdanje, str. 90, št. 57. Jak. Košar, štev. 72, z opomnjo: Zapojeno na den sv. Vida 1812.

1. V paradiži prvokrat * Guč je bia od kruha: * Bog je guča tistokrat * Adami na vuha. * Zemla kruh dala bo, * Či boš rad pova njo; * Koža pa ti vsakokrat * Mokra bo, ne suha.
2. Vsaki kruh rad jesti če; * Vsak pa delat' neče: * Nekemi, da delo zve, * Stopi mraz med pleče: * Mene dregetac 'ma, * Ne bom na delo ša, * Drugi nai na delo gre, * Tak vtraglivec reče.
3. Neki pravi: Bog pusti * Dosti kruha rasti * Ne potrebno delati * Kruh se rad da krasti. * Zato Bog telko da, * Da tat kai vzeti 'ma * Tote misli veri ti, * Nè so tebi k časti.
4. Nek' gledeč na soseda, * Reče k svoji ženi: * Totemi Bog dosti da * Kruha; pa ne meni: * Kai on tem delavci * Vterga, da škertavci, * Nevošljivost nasnova * Takše guče njemi.

5. Neki dosti kruha 'ma, * No še več če 'meti: * Skopee misli sem no ta, * Odkod ga če vzeti. * Zapre kruh v miznico, * Da mu tam v miri bo; * Žena no družina pa * More glad terpeti.
6. Stišnene ne misli, da * Rase kruh na nivi; * Ne, da kruh, ker je doma * V miznici plesnivi; * Zato, či vidi stat * Šterca,¹⁾ ker mu je brat, * Reče: Štere boš dale ša, * No kak moreš, živi.
7. Bog da rad kruh vsakemi, * Ker je kruha vreden; * Ker pa kruha več dobi, * Kak ga je potreben, * Nai ga da tistemi, * Ker velki glad terpi. * Nevošliv, skop, vraglivi * Kruha je nevreden.

Opomnja. Ko sem to pesen prebral, sem se nehoté spomnil besed Prešernovih: „Horacij dulce et utile veléva, * Kaj pridá sliš'jo ušesa naše rade; * Nam utile je zrno, dulce pleva.“ (Izdanje Jurčiča in Stritarja, str. 128). Rajni Slomšek bi pa znabiti rekel: „Zlati nauki — v glinastej posodi.“ Pa tudi to nekaj velja. Klinger sodi o dveh nemških pisateljih, ki se nista toliko odlikovala po lepoti oblik nego po koristnosti svojih spisov, tako le: „Gellert in Rabener sta več storila za oliko našega (nemškega) naroda ko naši največi učenjaki, in sicer ravno za to, ker nista stala tako visoko ko oni, in jima tudi ni mar bilo za ono genijalno visokost.“ Posebna sličnost se pa kaže med Volkerjem in Rabenerjem. Oba sta bičala med narodom navadne bedarije in strasti, skopost, škrtljivost, zapravljivost, oderušstvo, zdivjanost in samopašnost, v katerej podobi se je koli prikazala. Pa tudi Gellert je hotel svoje rojake z basnimi svojimi pred vsem poučevati, ne pa kratkočasiti.

Učne slike iz zgodovine.

(Spisal Tone Brezohnik.)

V letnikih 1880, 1881 in 1882 „Popotnik“-ovih priobčeval sem „Učne slike iz zgodovine“. Od tedaj spremenile so se s tem, da smo dobili novo II, III. in IV. Berilo, razmere za ta nauk na slov. ljud. šolah mnogo. Pogledimo si II. Berilo! Namenjeno nekako za 3. in 4. šol. leto ima mnogo zgodovinskih slik. Da-si so te slike srečno izbrane in dobro sestavljene, pogrešam vendar nekake zgodovinske vezi med njimi, vezi, katera pa je po mojem sicer neredajnem mnenju v razumljenje celega neobhodno potrebna. Da bi tej pomanjkljivosti nekoliko v okom prišel, ter morda kateremu izmed č. tovarišev pri težavnem takem raziskovanju na roko bil, sklenil sem tudi te moje slike priobčiti. Izdelane so na podlagi II. Berila ter obsegajo v tesnem okviru vse, kar zamore učencem ono notranjo vez ter nekaj pojem o zgodovinski kronologiji ustvariti. Razločujejo se te slike od onih mojih prvih posebno v tem, da so kolikor mogoče kratke, jednostavne, a vendar razumljive. One prejšnje služijo učitelju lahko v razjasnjevanje teh. „Uvod“ k tem slikam ostane isti, kakor sem ga pódal v „Popotniku“ l. 1880 str. 137.

* * *

¹⁾ Štere = berač.

Iberi.

Najstarejši prebivalci naših krajev so bili Iberi. Iberi prišli so od vshoda, Govorili so jezik, katerega sedaj nihče več na svetu ne govori. Stanovali so večinoma v luknjah in jamah. Oblačili so se v kože divjih zverin. Kože sešili so si z ličjem ali črevami. Živili so se skoro edino le od mesa divjih zverin. Zato jim je bil lov najljubše in skoro edino opravilo. Orodje imeli so vse le iz trdega kamena, navadno iz kresavnika. Iberi so živeli tukaj kakih 2000l. pred Kr.

Kelti.

Okoli l. 1000 pred Kr. prišli so Kelti v naše kraje ter so si Ibere ali podvrgli ali je pa pregnali. Prišli so iz Azije. Govorili so drugačen jezik, kakor Iberi.*) Prebivali so v hišah. Hiše stavili so si pogostem tudi sred vode. Mesti Celje in Ptuj so že oni postavili. Pečali so se najraje z lovom in vojsko. Vendar so tudi polje obdelovali, živino redili, rudo kopali, volno predli, usnje delali, pivo kuhali. Orodje in orožje imeli so železno. Delali so si pa tudi zlate in srebrne kinče, denar itd.

Po veri so bili pagani. Verovali pa so v neumrjemoost duše tako trdno, da so z mrličem vred sežigali tudi orožja, kinče, dolžna pisma i. dr., češ, da jih bo na drugem svetu zopet imel.

Rimljani.

Za časa Kristusovega rojstva podvrgel si je naše kraje rimski cesar Avgust. Rimljani so govorili latinski jezik. Bili so prav omikani. Znali so pisati, brati, računati, malati, lepe hiše staviti, lepo oblačilo delati*), dobra jedila kuhati itd. Imeli so tudi lepe ceste, po katerih so se vozile pošte.

Celje bilo je za časa Rimljanov že imenitno mesto. Prebival je v njem cesarski namestnik, mnogo vojakov itd.

Po veri bili so Rimljani pagani. Po Kristusovi smrti pa se jih je mnogo dalo krstiti. Vendar so mnogi rimski cesarji (posebno Neron in Dioklecijan) kristijane neusmiljeno morili. V Celju vmorili so med drugimi tudi svetega Maksimilijana.

(Tu se sedaj čita sestavek „Rimski cesar Tit“, str. 135.)

Preseljevanje narodov.

Že Iberi in Kelti pišli so od vshoda. Še hujše pa je to postalo okoli l. 400 po Kr. Tamkaj daleč v Aziji začel je tedaj eden narod na drugega pritiskati. Odgnikal se je eden drugemu tako dolgo, da so nazadnje vsi prišli v naše kraje. Ti narodi pa so bili: Goti, Longobardi, Vandali, Obri, in najhujši med njimi divji Huni s svojim kraljem Atilom. Razrušili in pomandrali so vse, kar so pridni Rimljani napravili. Premagali so celo Rimljane ter njih cesarstvo uničili. Proti koncu tega preseljevanja narodov prišli so tudi Slovani.

(Tu sem se vplete sestavek „Atila“, str. 138.)

Stari Slovani.

Okoli l. 600 po Kr. prišli so v naše kraje Slovani. Prišli so iz Azije. Stanovali so v hišah. Bili so pohlevni, pobožni, gostoljubni in nad vse delavni. Pečali so se z živinorejo, poljedelstvom, rudarijo in obrtnijo. Vojskovali so se le

*) Keltovsko govori še sedaj kakih 500.000 Ircev.

*) Obleko Rimljanov vidimo na svetnikih.

v sili. Govorili so slovansko. Pozneje so se razdelili na Slovence, Hrvate, Srbe, Bolgare, Čehe, Poljake, Ruse.

Po veri bili so pagani. Najvišji bog jim je bil Perun ali Beli bog. Ta jim je dajal vse dobro. Vse hudo pošiljal jim je Črni bog. Svetlobo daval jim je Svetovit ali Triglav. Njemu v čast sežigali so krese. Bog veselja bil je Kurent. Njemu na čast obhajali so pušne večere z mnogimi vesellicami. Boginja smrti je bila Morana. Njej na čast praznovali so sedmine. Boginja zemlje je bila Baba. Po gozdih prebival je Skrat ali Hostni mož, v vodi Povodnik, pri studencih in jamah pa lepe Vile.

Vseh Slovanov nas je sedaj še blizo 100 milijonov.

(Tu sem se spleteta sestavka „Stari Slovani“, str. 136 in „Hiše starih Slovanov“, str. 137.)

Pokristijanjenje Slovanov.

Ko so Slovani v naše kraje prišli, postali so sčasma tudi oni kristjani. Mnogo duhovnov prišlo je sem sv. vero oznanjevat; posebno nam je imenovati sv. Mohor-a in sv. Rupert-a. Največ Slovanov pa sta k pravi veri spreobrnila sv. brata Ciril in Metod. Prišla sta iz Carigrada. Da bi Slované božje sv. vere učila, poslovenila sta sv. pismo. Zato izumila sta posebne črke, ki se imenujejo „cirilica“ in s katerimi še dandanes večina Slovanov piše. Tudi sv. mašo brala sta v slovanskem jeziku. Po pravici imenujeta se „apostola Slovanov“. Ker je ravno letos tisoč let, odkar je sv. Metod vmrl, praznuje se na njegovem grobu v Velegradu na Moravskem tisočletnica njegove smrti od vseh Slovani prav slovesno.

(Tu sem se vplete sestavek „Ciril in Metod“, str. 140.)

Karol Veliki in vshodna marka.

Med tem nastalo je na zahodu Evrope veliko nemško cesarstvo. Najslavnejši vladar tega cesarstva bil je Karol Veliki, ki je živel okoli l. 800 po. Kr. Ker so v ogrskih planjavah živeči Obri vedno hodili v njegovo državo ropat, zbral je veliko vojsko, šel nad nje ter jih popolnoma premagal. S tem pridobil si je tudi naše kraje. Da bi pa svojo državo lažje pred divjimi sosedi branil, ustanovil je na Donavi malo državico ter jo imenoval „vzhodno marko“. Vladal jo je od cesarja postavljeni „mejni grof“.

L. 976 p. Kr. dobili so „vzhodno marko“ slavni Babenberžani ter so jo vladali do l. 1246.

(Tu sem se vplete sestavek „Leopold Babenberški“, str. 142.)

Nastanek Štajerske.

V tistih časih še ni bilo Štajerske dežele ampak naša domovina bila je razdeljena na več delov. Nekaj so jo imeli Celjski grofi, nekaj Ogri, nekaj Korošci, nekaj Štajerski grofi itd. Ti Štajerski grofi so prebivali v svojem gradu „Štajer“ na sedanjem zgornjem Avstrijskem. Po dolini Travengayski (kjer so imeli mnogo posestev), imenovali so se tudi „Travengavski grofi“. Po umnem gospodarstvu pridobili so si vedno več in več okrajev. Za njih pogumnost in zvestobo podaril jim je tudi nemški cesar nekaj okrajev. To njih posestvo se je sedaj imenovalo „dežela Štajerskih grofov“ ali „Štajerska dežela“. (1140). L. 1180 postali so ti grofi vojvodi. Pa že 12 let pozneje so izumrli.

V oporoki izročili so svojo dežele. Babenberžanom, s katerimi so si bili v sorodu.

(Tu sem se vplete sest „Zajčki samostan“, str. 141.)

Habsburžani.

L. 1246 pa so tudi Babenberžani izumrli. Dežela je bila sedaj brez pravega vladarja. V tem času so si Nemci izvolili grofa „Rudolfa Habsburškega“ svojim cesarjem. Ta cesar dal je l. 1283 Avstrijo (tako imenovali so sedaj „vzhodno marko“), Štajersko in Kranjsko svojemu sinu Albrehtu.

Ti Habsburžani vladajo še sedaj Avstrijo. Po svoji modrosti napravili so iz prej tako male državnice tekom let eno najmogočnejših držav na svetu.

Najslavnejši Habsburžani so bili: Rudolf, Albreht I., Marija Terezija, Jožef II., Franc I. in Franc Jožef I.

(Tu sem se sedaj vpletó sestavki: „Rudolf Habsburški“, str. 143; „Bratovska ljubezen“, str. 144; „Mladi Vukasovič“, str. 146; „Cesar Jožef II.“, str. 147; „Lep zgled“, str. 149; „Ljubezen do domovine“, str. 150; „Cesar Franc Jožef I. in ribičev sin“, str. 150.)

Pri obravnavi teh slik potrebuje se zemljevid Avstrije in Evrope. Drugi v knjigi se nahajajoči zgodovinski sestavki čitajo naj se kot navadni etični sestavki.

Narodno blago.

XXXIX.

Pravljice iz Slovengraškega okraja.

Zapisal Fr. V.

5. Črno jezero na Pohorju.*)

Pripoveduje se, da je pred davnim, davnim časom stal na Pohorju ličen grad, obdan s zelenimi setvami in pisanimi lokami. Posestniki tega grada so bili pravi bogatini, vse so imeli polno zakladov.

Zadnji posestnik tega grada se je na lovu onesrečil, zapustil prevzetno in brezsrčno udovo z malim sinkom. Mati pa je sinka tudi v prevzetnosti in hudobiji izredila, kar naslednja prigodba dokazuje.

Nekega dne pride starikov popotnik proti gradu ter se od dolgega pota zelo utrujen vleže v senco visoke lipe grajske.

Mladi sinko, ki je igraje vrabcem kruh drobil, ga zapazi in pravi: „Kaj iščeš tukaj in plašiš vrabce?“

Starec prosi gospodiča, da bi mu dovolil tukaj počivati in nekaj drobtin pobrati, kajti nič še ni danes jedel. Naj bi pa tudi pomislil, da so ravno vrabci bili, ki so nekaj odrešeniku na križu zabavljali.

„Molči stari lažnjivec“ pravi dečko, skoči in plane nad starca, mu zlomi palico ter ga hoče otepti. Pri tej priložnosti pa se prebrne v mlako in si omaže svojo dragoceno obleko.

*) Primeri slično pravljico v „Popotn.“ od 1883. l. str. 153.

Zdaj začne mater klicati rekoč: „Mati, glej! nekov starček me tepe. Vmazan pride sinko k materi, ki je pri polnej mizi sedela. Ona vzame beli kruh ter s tem snaži vmazano obleko svojega otroka, poleg pa preklinja starca, Boga in nebo, da ji takega potnika pošljeta.

Kmalu pa pride tudi starček k oknu in prosi jesti in krepčila za svoje utrujene ude.

Gospa mu vrže z blatom onesnažene kruhove škornje in pravi: „Žri vran in poberi se iz tega kraja, ali pa počujem pse na te.“

Tiho vzame ubožček kruhek, ga poljubi, blagoslovi, pogleda otožno proti nebu in odide. Pri vodnjaku še hoče piti, a zopet prileti dečko, meče kamenje v vodo in v moža. A starček razkačen čez tako hudobijo se skloni, z rokama žugaje proti gradu pravi: „Proklet bodi ta grad z vsemi jegovimi prebivalci na veke“ — in izgine.

Koj zatemni solnce, črni oblaki se vale od Velike kape, izvirki prihrujejo iz vodnjakov in studencev ter poplavijo polje in travnik; strele udrihajo in pobijejo pastirja in čredo na pašniku; zemlja zazija in požre grad z materjo in sinkom. Valovi zakrijejo kraj nekdanje velečesti.

Črno jezero je sedaj na onem mestu. Nobeden veter ga ne zmezi, nobena ribica ne živi v njem. Okoli raste samo pritličina in trnje; grozna tihota ga obdaje. Vržeš kamenček vanj, prikažejo se ti vodni močeradi in kukeci, vranje krokanje zaslišiš, — prestrašen bežiš od tega kraja, kojega je zadelo prokletstvo božje.

Dopisi.

Kranjsko. Hranilnica Kranjska ima slednje leto — tako ji zaukažejo pravila — od svojega dobička nekaj tisočev določiti v dobrodelne namene domače dežele. Letos ta slavni institut, ki si namnožuje svoje fonde s slovenskih strank ulogami, naše „Narodni šoli“ niti bora ni podelil. Tako postopanje bode zavodu sigurno le na škodo; dobrodelnost ne pozna politike. — Sicer pa se naše občinstvo vrlo zanimiva za naše šolsko društvo: „Nar. šola“. Minole tedne so trije gospodje javno predavali v dobro tega društva. Najprvo g. dr. vitez Bleiweis-Trsteniški: „O bolezni uma“, potem prof. g. A. Senekovič o „Električne razsvitljavi“ in náposled g. dr. J. Babnik o „Slovanskem ženstvu“. Za vsa ta predavanja kazalo je Ljubljansko p. n. občinstvo — vzlasti pa še ženstvo — živo vnemo, „Nar. šola“ pa je dobila precejšnih svot za plemenite svoje namene. Mi pa prav iskreno želimo, da bi se slična predavanja še na dalje prav pogostoma vršila v korist prepotrebne nam šolskega društva.

V „Oesterreichischer Schulbote“ sem letos uže naletel na par notic, kjer se pravi, da menda dandanes pač nikjer ni več okrajnega šolskega nadzornika, ki ne bi bil šolnik ali vsaj takega stanu, ki se peča neposredno s šolskim delom . . . Taka nečuvnost pa vendar nahaja se še pri nas na Kranjskem! Za Litijski šolski okraj postavljen je za okrajnega c. kr. šol. nadzornika gospod baron Beno Taufferer, graščak v Višnji gori ter deželni in državni poslanec. Ako pomislimo, da ta mož vsaj dve tretjini svojega časa žrtvuje parlamentarnemu življenju, — potem pač lahko si predstavljate kako vestno in točno more zadostiti svojim dolžnostim kot okrajni šolski ogleda —

ne gledé na to, da mu za tako dostojanstvo manjka vsaka sposobnost. — Imenovanje tega plemenitega gospoda pač še datira iz časa, ko se je na Kranjskem na vse kaj drugega gledalo, nego na strokovnjaško izurjenost. Glücklich ist, wer vergisst, was nicht mehr zu ändern ist! —

V 12. dan aprila t. l. imel bode „Krainischer Landes-⁽¹⁾lehrrerverein“ svoj občni zbor. Seveda je to le formalnost: društvo le vegetira in davnej bi mu bila uže ugasnila luč življenja, ko bi ne imelo zaslombe pri usmiljenem nemškem „schulvereinu“ in pomoči pri Kranjskeji hranilnici! — Skupini Ljubljanski nemškega „schulvereina“ je hranilnica naša podelila 150 gld. — a „Glasbeni Matici“, ki vzdržuje na lastne troške izvrstno glasbeno šolo, le borih 50 gld. Komentara tu pač ni treba!

„Učit. Tovařisa“ 6 številka z dné 15. marcija t. l. poseduje naslednje gradivo: „O izpustu na enó- in dvorazrednicah na Kranjskem.“ Nepomuk. — „Knjiga slovenska v XIX. veku.“ — „Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.“ Piše Gradimir. (Konec.) — „Iz šole za šolo.“ Naloge v izobražbo prostih stavek. (Sestavil F. Jamšek.) — „Deželna učit. konferencija in razstava učil v Gorici.“ (Dalje.) — „Dopisi.“ — „Premene pri učiteljstvu.“ Brúno.

Iz Ljutomera. Z jednim dopisom sem zaostal. Čas je bil kriv in morda tudi jaz. Nekoliko moram to vender popraviti. V dan 4. decembra p. l. imelo je namreč naše uč. društvo sejo, pri katereji je bila volitev novega odbora. Izvoljeni so bili: predsednikom g. J. Krýl, podpredsednikom g. Jos. Hervat, tajnikom g. J. Freuensfeld, blagajnikom g. J. Karba. V dan 12. marcija t. l. imeli smo zopet sejo. Začetek zarano že ob 9. uri. Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika prečital je gosp. tajnik dopis od c. kr. okr. glavarstva ljutomerskega radi neke loterije. Pa pustimo to stvar. Sapienti sat. — Sedaj ste prišli na vrsto dve pravi imenitni točki za vsakega národnega učitelja. Gospod predsednik je najprvle pojasnil, kaki namen imata prav za prav ti vprašanji, potem pa je poročal gospod S. Ovahte: Načrt iz prirodopisja in prirodoslovja za dvo, tri in četrirazredne národne šole. Dokončavši počela se je o tem tako živahna debata, kakoršne še ni doživelo naše društvo in vender je bilo vse stvarno, vse objektivno. Najbolje so se vdeležili debate gg.: Krýl, Horvat, Pušenjak, Pirc, Karba, Ovahte in Freuensfeld. Na tanko se je določil načrt za dvorazredne šole; za tri in četrirazredne šole pa ne, ker še ne vemo, katera šolska leta bo obsegal posamezni razred po novem normalnem načrtu. — Med tem se je bližalo poludnevu. Za drugo točko: „Načrt iz domovinoslovja, zgodovine in zemljepisja za iste šole, ko zgoraj, o katereji je poročal J. Freuensfeld, ostalo je za podrobno razpravljanje premalo časa. — Res, prav vesela je bila ta seja; udeležitev mnogobrojna, kakor že dolgo ne. Ko bi v bodoče vsekdar tako bilo! Sloga jači. — Novi ud našega društva postal je gospod Tone Herzog, podučitelj v Veržeju. Josephus.

Novice in razne stvari.

[Iz c. kr. štaj. dež. šolsk. sveta.] V začetku dne 26. marcija se vršeče seje se je predsednik, nj. ekscel. gosp. ces. namestnik najprvle spomnil s častnimi besedami umrlega uda g. Jan. Pairhuber-ja; potem je dež. šolski svet jel reševati posamezne točke dnevnega reda: je odobril komitejeve nasvete, glede predlog štaj. dež. šolsk.- in predlog učit. penzijskega fonda za 1886. l., kakor ustanovitev podpiralnega fonda za učiteljice ročnih del, katere za službo neso več sposobne, nadalje komitejeve predloge, glede premembe disciplinarnega reda na obeh graških

gimnazijah, je odločil da se ima v Virstanju (okr. Kozje) osnovati eno-razredna ljudska šola, je objavil dosedaj prov. 5. razred v Donavic-u za definitivnega, je vslilal pritožbo nekega kr. šolsk. sveta zoper izključitev nekega učenca, katero je okr. šolsk. svet izrekel, je rešil prošnje za oproščenje plačevanja šolnine, za priznanje starostnih doklad in za podpore.

[Premembe pri učiteljstvu.] G. Ignac Karba, učitelj pri sv. Križu poleg Ljutomera, je ravno tu def. nameščen; g. Fran Pintar, dosedaj proviz. učitelj v Stopercah postal je podučitelj pri sveti Barbari v Halozah.

[Nove šolske tiskovine] v smislu najnovejše naredbe c. kr. štaj. dež. š. sveta se dobivajo v J. Leonovi tiskarni v Mariboru, Schulgasse 2, v obeh dež. jezikih. (Glej današnji inserat)

[Iz štaj. učiteljske zaveze] izstopilo je tudi učiteljsko društvo za mariborsko okolico.

[Število prebivalcev večih evropskih mest.] Konec 1883. leta brojila so večja evropska mesta: London 4,019.000, Pariz 2,239.000, Berlin 1,192.000, Dunaj (policijski rajon) 1,169.209, Petrograd (po številjenju 1841. l.) 928.016, Hamburg (s predkrajji) 435.000, Vratislava 286.000, Monakovo 240.000, Draždane 229.000, Lipsko 160.000, Kraljevec 150.000, Kolonj 148.000, Frankobrod ob Menu 143.000 duš.

Listnica.

Gosp. dr. J. K. v V.: Lepa hvala! O priliki vso. — Gospod prof. F. H. v G.: Izvrstnega sestavka prav veseli. Iskrena hvala in presrčen pozdrav! — Gosp. L. S. v P.: Ob priliki vtegnemo v tej stvari že spregovoriti. Zakaj pa nam tudi o čem drugem ne poročate? — Gosp. V. J. v Št. J.: Za to pot nam je zmanjkalo prostora. Pride pa prihodnjič. Glede Vašega vprašanja pa smo prepričani, da boste že sami pravo zadeli. Kaj pa Vaš tovariš g. G.?

IVAN LEON v Mariboru

priporoča slavnim uradom in p. n. občinstvu svojo izvrstno vredjeno

tiskarno

v izdelavo vsakovrstnih tiskovin po najnižji ceni. Na dalje priporoča slavnim vodstvom ljudskih šol in krajnim šolskim svetom svojo veliko zalogo vsakovrstnih tiskovin za šolsko in administrativno potrebo v slovenskem in nemškem jeziku.

Vzlasti opozorja na sledeče tiskovine v novi obliki: **šolska naznanila** (Schulnachrichten); **imenik** (Katalog); **razrednica in tednica** (Klassenbuch und Wochenbuch) vsmislu najnovejše naredbe c. kr. štaj. dež. š. sveta.

Zaloga Prettenhoferjevih pisank i risank

Tudi se pri njem dobé razne pisalne in risalne priprave po najnižji ceni, mej drugim

100 komadov pisank vsakovrstne liniature	1 fl. 40 k.
100 risank broj 00, 1, 2	2 " 85 "
500 pol sat. papirja po	2 " 60 "
500 pol po	1 " 80 "

Na dalje je pri njemu izišel in se dobi (po 3 kr. pola)

Službeni razkazek (Dienstes-Tabelle)

po naredbi c. kr. dežel. šolsk. sveta dne 31. marca 1881 št. 1868.

Z odličnim spošovanjem

I. Leon.